

ВІДГУК

офіційного опонента доктора юридичних наук, професора Лютікова Павла Сергійовича - на дисертацію Меженного Ярослава Євгеновича на тему «Адміністративно-правові засади застосування примусу органами Національної поліції України», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Національна поліція України виконує широке коло завдань та функцій щодо забезпечення правопорядку, захисту прав і свобод громадян, попередження і припинення правопорушень, тому від удосконалення її правоохоронної діяльності значною мірою залежить зміцнення законності і правопорядку в країні. У правоохоронній діяльності Національної поліції України використовуються різноманітні організаційні, технічні, виховні та інші засоби, особливе місце серед яких займають правові, зокрема, адміністративно-правові засоби боротьби з правопорушеннями. Найважливішими серед останніх є поліцейські заходи, використання яких забезпечує виконання покладених на поліцію повноважень щодо охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень законодавець у Законі України «Про Національну поліцію» закріпив право поліції застосовувати в межах своєї компетенції відповідні поліцейські заходи, тобто дію або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини та застосовується відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень. Разом із тим слід констатувати, що у діяльності органів поліції існує багато аспектів, потребують удосконалення та змін. Зокрема, це стосується питання реалізації заходів адміністративного примусу. За таких умов, актуальність дисертаційного дослідження Меженного Ярослава Євгеновича на тему «Адміністративно-правові засади застосування примусу органами Національної поліції України» не викликає жодних сумнівів.

Мета дисертаційної роботи полягає у тому, щоб спираючись на аналіз наукових поглядів вчених та норм чинного законодавства, з'ясувати сутність, зміст та особливості адміністративно-правових засад застосування примусу органами Національної поліції України, а також розробити низку пропозицій та рекомендацій, спрямованих на вдосконалення норм чинного адміністративного законодавства, яке регулює правовідносини у даній сфері.

Об'єкт та предмет дослідження сформульовані вдало і відповідають вимогам МОН України.

Методологічною основою дослідження стали загальні та спеціальні методи наукового пізнання. Їх застосування обумовлено системним підходом, що дало дисертанту можливість досліджувати проблеми в єдності їх соціального змісту і юридичної форми.

Науково-теоретичне підґрунтя дисертаційного дослідження складають праці фахівців із галузі адміністративного права, а також інших галузевих дисциплін, зокрема: соціології, філософії, психології, теорії держави і права, тощо. Нормативно-правовою основою роботи є сукупність нормативно-правових актів різної юридичної сили: Конституція України, міжнародні договори та угоди, кодифіковані акти, а також ряд законодавчих та підзаконних нормативних документів, норми яких визначають правові засади застосування примусу органами поліції. Інформаційну та емпіричну основу дисертації становлять практика застосування заходів примусу поліцейськими, довідкові видання, статистичні матеріали, тощо.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертаційне дослідження є однією із перших спроб комплексно, на монографічному рівні, з'ясувати сутність та особливості адміністративно-правових засад застосування примусу органами Національної поліції України, а також на основі опрацювання позитивного вітчизняного та зарубіжного досвіду розробити пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення норм чинного законодавства, яке регулює відповідні правовідносини. В результаті проведеного дослідження сформульовано

низку нових наукових положень та висновків, запропонованих особисто здобувачем. Насамперед в роботі:

- констатовано, що превентивні заходи, що реалізуються органами Національної поліції характеризується наступними особливостями: носять профілактичний характер, тобто вони застосовуються поліцією з метою попередження та запобігання правопорушенням; мають інформативний характер – суб'єкт, який їх реалізує, здійснює інформаційний вплив на свідомість особи, з метою попередження правопорушень або інших негативних наслідків; носять виховний характер – використовується як засіб впливу у формі бесіди на свідомість та поведінку підвладних суб'єктів; характеризуються застосуванням правового впливу на поведінку та свідомість підвладних суб'єктів; спрямовані на забезпечення громадської безпеки. З урахуванням наведеного вище, під превентивними заходами, що реалізуються органами Національної поліції доцільно розуміти передбачені законом дії поліції, що застосовуються з метою запобігання та попередження вчинення правопорушень, забезпечення громадської безпеки та публічного порядку, або інших негативних наслідків (с.74-75);

- обґрунтовано, що до складових елементів механізму правового регулювання застосування адміністративно-правового примусу органами поліції слід віднести: 1) адміністративно-правові норми; 2) правовідносини, що виникають у сфері застосування адміністративно-правового примусу органами поліції; 3) акти правозастосування адміністративно-правового примусу органами Національної поліції України; 4) інтереси та гарантування прав суб'єктів адміністративних правовідносин у сфері застосування адміністративно-правового примусу органами НПУ; 5) акти тлумачення (інтерпретаційні акти) адміністративно-правового примусу (с.84);

- доведено, що призначення поліцейських заходів примусового характеру полягає в тому, щоб вчасно відреагувати на ті або інші анти-суспільні діяння, спонукати, змусити певних осіб виконувати вимоги правових норм, припинити чи перервати правопорушення й тим самим не

допустити настання шкідливих наслідків. Працівник поліції, застосовуючи поліцейські заходи примусового характеру, має добре знати свою справу, вміти застосовувати силу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю лише у встановлених законодавством випадках, оскільки неправомірне застосування може розглядатися як перевищення або зловживання владою (с.134-135);

- акцентовано увагу на необхідності розробити та прийняти Кодекс адміністративних процедур, який встановить стандартизовані вимоги та визначить загальні механізми застосування адміністративно-правового примусу органами Національної поліції в контексті заходів, не пов'язаних з використанням спеціальних засобів, фізичної сили та вогнепальної зброї (с.156);

- підкреслено, що на сьогоднішній день як в науці, так і на офіційному державному рівні відсутній єдиний, систематизований, вірно орієнтований погляд, який би розкривав напрями вдосконалення правових та організаційних засад застосування адміністративно-правового примусу органами поліції. В більшості випадків це питання розкривається у контексті розвитку якоїсь конкретної складової діяльності НПУ, через що залишаються поза увагою ключові, індивідуальні ознаки адміністративного примусу, які дійсно потребують перероблення та переосмислення відповідно до сучасного вектору розвитку правоохоронного сектору нашої держави (с.174).

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені в роботі висновки і пропозиції можуть бути використані у: науково-дослідній сфері – для подальшого розроблення теоретичних та практичних питань, пов'язаних із реалізацією адміністративно-правового примусу органами Національної поліції України; правотворчості – як основа для вдосконалення положень адміністративного законодавства, яке визначає правові засади застосування примусу органами поліції; практичній діяльності – з метою удосконалення практичної діяльності органів та підрозділів Національної поліції в процесі реалізації заходів адміністративного примусу; навчальному процесі – під час підготовки науково-методичних матеріалів,

лекцій, а також підручників та навчальних посібників із дисциплін: «Адміністративне право».

Разом з тим, дисертація не позбавлена певних недоліків та суперечливих положень, які потребують додаткових пояснень та уточнень, зокрема:

1. Так, розкриваючи теоретико-методологічні засади застосування примусу органами Національної поліції України здобувач робить низку цікавих з теоретичної та практичної точки зору висновків. Зокрема, заслуговує те, що автором було сформовано власне визначення адміністративного примусу в органах поліції. Втім, на нашу думку, щоб більш змістовно дослідити зміст вказаного поняття, автору варто було виокремити окремий підрозділ, присвячений теоретичному розкриттю змісту поняття «адміністративний примус».

2. Досліджуючи сутність та зміст гарантій забезпечення застосування заходів адміністративно-правового примусу органами поліції автор робить низку цікавих висновків. Особливої уваги заслуговує класифікація вказаних гарантій (стор.132-133). Разом із тим, на нашу думку, автору більше уваги необхідно було приділити гарантіям діяльності безпосередньо працівників поліції в процесі реалізації ними адміністративного примусу, що в свою чергу забезпечують законність їх роботи у даному напрямку.

3. Розмірковуючи про напрямки вдосконалення правових та організаційних засад застосування адміністративно-правового примусу органами Національної поліції здобувачу варто було звернути увагу на проблему ефективності застосування відповідних заходів. Окрім того, додатково хотілося б уточнити, від чого саме залежить ефективність реалізації відповідних заходів.

4. Більш змістовного обґрунтування потребує тез про необхідність є розробки та впровадження в роботу Національної поліції України нормативно-визначених та затверджених протоколів поліцейської діяльності

з питань застосування заходів примусу, зокрема, вогнепальної зброї та спеціальних засобів (стор.155).

5. Досить спірною є пропозиція автора про необхідність поступової імплементації інститут «презумпції правоти поліцейського», що полягає у розширенні гарантій поліцейської діяльності в контексті використання примусових заходів впливу; посилення юридичної відповідальності за невиконання вимог співробітників поліції; удосконалення регламенту процедур здійснення примусових заходів впливу (стор.174-175). Адже така практика була негативно сприйнята суспільством.

Вищенаведені зауваження, які в певній мірі носять характер побажань, не впливають на загальну позитивну оцінку якості виконаної дисертантом роботи. Теоретичні результати й наукові положення, які містяться в цій дисертації, характеризуються єдністю змісту і свідчать про особистий вклад автора в юридичну науку. Вдалих і логічно поєднаний вибір у дослідженні питань, їх актуальність, розумне співвідношення теоретичних міркувань та прикладів з практики, чіткість викладу матеріалу, аргументованість наукових висновків і узагальнень свідчать про значний науковий рівень проведеного дослідження та його практичне значення.

Зміст дисертаційної роботи висвітлений достатньо повно, виклад запропонованих в роботі положень базується на ґрунтовному опрацюванні літературних джерел із проблематики дисертаційного дослідження. Автор сформулював свої висновки, які здатні стати значним внеском у розвиток адміністративного права.

Основні результати дисертаційного дослідження викладено у семи статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України та наукових періодичних виданнях інших держав, та п'яти тезах наукових повідомлень на науково-практичних конференціях.

Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до вимог, встановлених МОН України.

Вказане дозволяє зробити висновок, що дисертаційне дослідження «Адміністративно-правові засади застосування примусу органами Національної поліції України» є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання – удосконалення адміністративно-правових засад застосування примусу органами Національної поліції України.

Усе викладене дає підстави для висновку про те, що дисертаційне дослідження Меженного Ярослава Євгеновича на тему «Адміністративно-правові засади застосування примусу органами Національної поліції України» є завершеною працею. А відтак, є всі підстави відмітити, що дисертація відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ

**доктор юридичних наук, професор
професор кафедри
публічного та приватного права
Університету митної справи та фінансів**

Павло ЛЮТІКОВ